

Litteratur

- Egeland, Jan (1988) *Impotent Super Power – Potent Small State: Potentials and Limitations of Human Rights Objectives in the Foreign Policies of the United States and Norway*. Oslo: Scandinavian University Press.
- Fonn, Birgitte Kjos & Ole Jacob Sending (2006) «Forskningen og utenrikspolitikken» i Birgitte Kjos Fonn, Iver B. Neumann & Ole Jacob Sending (red.) *Norsk utenrikspolitisk praksis: Aktører og prosesser*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag (165–189).
- Forr, Gudleiv (2009) *Strid og fred – fredsforskning i 50 år. PRIO 1959–2009*. Oslo: Pax Forlag.

Hilsen til NUPI ved 50-års jubileet

PETER JOHAN SCHEI

Fridtjof Nansens Institutt

Da Fridtjof Nansens Institutt (FNI) skulle avvikle sitt eget 50-års jubileum i 2008, ble det fra et par av styremedlemmene advart mot å være for selvcentrert og navlebeskuende i forbindelse med den smule feiring som ble planlagt. Det bør være gjennom vitenskapelig produksjon og formidling av denne at et forskningsinstitutt markerer seg, ikke gjennom påkostede egenmarkeringer!

Det er derfor med glede vi nå hilser NUPI i anledning deres 50-års jubileum. De har så langt klart å balansere de nevnte hensyn på en utmerket måte. Det er viktig å stoppe opp for å se på sin rolle og virksomhet i en slik anledning.

NFR plasserer både NUPI og FNI i gruppen «utenrikspolitiske forskningsinstitutter» i den samfunnsfaglige delen av instituttsektoren. Sammen med noen få andre utgjør dette en relativt liten gruppe, som både samarbeider og konkurrerer om de altfor få forskningskronene som blir bevilget til å analysere og forstå de internasjonale prosesser og drivkrefter, og hva disse også betyr for Norge i en stadig mer globalisert verden. Norge er, og kommer nokså sikkert til å forbli, et lite land i verden. Det som skjer utenfor våre grenser er derfor av vital betydning for oss. Da vi også har satt oss selv i en situasjon der vi ikke kan *delta* i noen av de viktigste organisasjoner og beslutningsfora i Europa, trengs det ekstra tid og midler til å forstå hva som skjer på det politiske planet, og hvilken betydning dette har

for oss. Her hjelper det selvfølgelig at vi deltar i det europeiske forsknings-samarbeidet på linje med EU-landene, og kan konkurrere om euroene på linje med disse.

I en slik anledning er det fint å kunne konstatere at vi gjennom mange år *har hatt* og fortsatt *har* en utmerket samarbeidsrelasjon med NUPI. Dette ikke bare på grunn av personlige vennskap siden studiedagene eller andre mer personlige relasjoner, men også på grunn av faglig-teoretisk ståsted og interesseområder, særlig i forhold til Russland og russisk politikk og de post-sovjetiske landenes politikk. Vi utfyller hverandre på mange måter gjennom NUPIs større fokus på den generelle politikken i Moskva og de andre hovedstedene, mens FNI gjerne fokuserer mer spesifikt på miljø- og energipolitikk og ressursforvaltning.

Ifølge mine kolleger er det lett å samarbeide med NUPIs forskere. Man kjenner hverandre godt gjennom mange års samarbeid. Man har felles faglig forståelse og referansepunkter. Også NUPIs forskere er jordnære og ser at forskningen i størst mulig grad må være solid empirisk basert. Det er lite postmodernistisk forklaringsfragmentering og positivisme-skrekk.

Både gjennom felles artikkel- og bokproduksjon og såkalte strategiske instituttprogrammer har man de siste årene bidratt til kunnskap om våre naboer i øst og deres politikk.

NUPI har en svært sentral rolle i Norge når det gjelder formidling av kunnskap om det som skjer rundt omkring i verden. Mange av forskerne bidrar sterkt til å gjøre nyhetsformidling og politiske analyser i NRK og andre norske medier mer riktige og nyanserte. Det er alltid en fryd å høre Sverre Lodgaards analyser av hva det er mullahene og Ahmadinejad i Iran holder på med til enhver tid. Eller høre Jan Egeland formidle sine kunnskaper om fredsprosesser og internasjonal fordelingspolitikk med sin overbevisende inderlighet og rettferdighetssans. Det er fristende å tenke på Fridtjof Nansens utsagn om at «realpolitikk er nestekjærlighet» i slike sammenhenger.

I et forskningsinstitutt må det være stor grad av individuell frihet for forskerne til å uttale seg om de tema man driver forskning på, noe som til fulle også ser ut til å gjelde for NUPI, selv om det selvfølgelig må være en balanse også her mellom å ha en organisasjon som henger sammen og et «forskerhotell». Det synes å være lite støy på NUPI i denne sammenheng. Selv med mange utpregede forskerpersonligheter, virker det som det er en utmerket balanse på området.

Et annet område med stor frihet og åpenhet hos NUPI er den omfattende seminar-, symposie- og foredragsvirksomheten som også vi som kolleger og interessepartnere nyter stor glede av. Med sin internasjonale prestisje har NUPI besøk av mange forskere og politikere fra hele verden.

Vi setter stor pris på den generøse holdning som utøves ved invitasjon til å delta ved slike anledninger. Dette er bygging av forskernettverk av beste merke.

Det er alltid avgjørende at den forskning som utføres i et forskningsinstitutt hverken påvirkes av økonomisk press eller politiske føringer. Det må aldri bli mulig å «bestille» forskningsresultater som passer til oppdragsgivers ønsker, utenom det selvfølgelig faktum at de skal være optimalt relevante i forhold til oppdraget. Selv om det i mange tilfeller har vært gode relasjoner mellom sittende regjeringer og ledelsen av NUPI, har det etter min mening eksistert en utpreget frihet og dristighet til å formidle kritiske politiske analyser, også i tilfeller der disse ikke helt har passet inn i den eksisterende utenrikspolitik. Jeg har et klart inntrykk av at NUPI ikke har svekket sin forskningsmessige troverdighet i noe tilfelle på dette området. Dette også til tross for en relativt stor andel økonomiske midler fra departementssiden i budsjettssammenheng. Dette vitner om fagstolthet og konsistens. Det kan ikke alltid sies om institutter som i en oppdragssituasjon kan fristes til å «pynte på» sine funn av redsel for å miste mulige oppdrag i framtida. Slike fristelser hadde det nok også vært mulig å redusere dersom det hadde vært flere midler bevilget over basisbevilgningspottene i NFR.

Med den stadig tiltakende globalisering på de fleste politikkområder er det liten grunn til tro at det blir mindre behov for å forstå de drivkreftene som påvirker, og de føringer som ligger under politikktutformingen hos de ledende aktører i denne sammenheng. Det vil derfor være et tiltakende behov for oppegående forskningsinstitusjoner som kan bidra til at vi bygger våre beslutninger på den best mulige kunnskap. Dette vil gjelde både for å forstå hvordan Norge vil påvirkes av det som skjer ute i resten av verden, og hvordan vi selv kan være med på å påvirke det som skjer, ikke bare til fordel for oss selv, men også for å komme nærmere den «bærekraftige utviklingen» som vår tidligere statsminister var med på å utforme. Selv et lite land kan spille en avgjørende rolle der det er nødvendig med kunnskap, kløkt og rettferdighetssans.

På vegne av hele FNI gratulerer jeg NUPI med de første 50 år, og ønsker lykke til med et godt håp om et fortsatt utmerket samarbeid i de neste 50!